

Стегняк А.П., слухач 2-В курсу факультету № 2 навчально-наукового інституту № 4 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: кандидат юридичних наук Грудзур О.М.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ШАХРАЙСТВО: СТАН НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проблема кримінальної відповідальності за шахрайство є досить актуальною та значимою в сучасних умовах. Пояснюється це як новітніми тенденціями розвитку законодавства про кримінальну відповідальність, так і виникненням сучасних різноманітних способів вчинення шахрайства. Все це вимагає певного переосмислення існуючих положень КК України у частині відповідальності за шахрайство. Зокрема, поглибленого дослідження заслуговують питання:

відповідальності за шахрайство, шляхом незаконних операцій із використанням електронно-обчислювальної техніки; співвідношення шахрайства з окремими способами підроблення документів; кваліфікації шахрайства, підготовка до якого утворює окремий склад закінченого злочину; відмежування шахрайства від суміжних посягань тощо.

Безумовно, цілий спектр перелічених питань, тим чи іншим чином, вже досліджувався в численних працях вітчизняних вчених, а саме: П.П. Андрушка, С.Н. Арешкіної, А.М. Байдусі Мохаммеда, В.О. Глушкова, Ю.П. Дзюби, М.В. Ємельянова, П.М. Коваленка, М.Й. Коржанського,

О.В. Кришевич, П.С. Матишевського, В.Р. Мойсика, А.В. Савченка, О.М. Сарнавського, О.В. Смаглюка, Ю.Л. Шуляк та інших. У відповідності з цим і виникає необхідність оцінки стану сучасних досліджень кримінальної відповідальності за шахрайство та визначення, на цій основі, основних перспектив наукового пошуку в окресленому напрямі. Іншими словами, для визначення пріоритетних напрямів подальших досліджень кримінальної відповідальності за шахрайство, першочерговим є з'ясування сучасного стану наукових досліджень цієї проблеми.

У цьому зв'язку слід зазначити, що починаючи з 2001 року (із моменту прийняття нового КК України) у вітчизняній науці було реалізовано одразу декілька спеціальних комплексних монографічних досліджень, які стосувалися питань кримінальної відповідальності за шахрайство чи його окремі прояви. Так, у 2004 році О.В. Смаглюк захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук на тему: Шахрайство за Кримінальним кодексом України 2001 року. По суті ця праця стала першим ґрунтовним дослідженням питань кримінальної відповідальності за шахрайство, після прийняття нового КК України і є основою для подальших наукових досліджень. В результаті такого дослідження автором формулюються теоретичні основи розуміння способів вчинення шахрайства, а точніше наводиться визначення обману та зловживання довірою.

Також основоположно у цьому аспекті слід визнати і новітню працю М.В. Ємельянова Кримінально-правова характеристика шахрайства, яка є своєрідним узагальненням

існуючих до цього часу напрацювань з питань кримінальної відповідальності за шахрайство.

Крім того, у вітчизняній науці кримінального права є й порівняльно-правові дослідження питань кримінальної відповідальності за шахрайство в законодавстві України та інших зарубіжних країн. Зокрема цьому питанню присвячено дисертаційне дослідження Ю.Л. Шуляк Кримінальна відповідальність за шахрайство: порівняльно-правове

дослідження та відповідна монографія А.В. Савченка і Ю.Л. Шуляк Кримінальна відповідальність за шахрайство в Україні та за кордоном: порівняльно-правове дослідження. В цих дослідженнях окреслюються напрями реформування вітчизняного кримінального законодавства, у частині відповідальності за шахрайство. При цьому такі напрями реформування визначаються із урахуванням досвіду США та провідних європейських країн. Також порівняльно-правовому аспекту кримінальної відповідальності за шахрайство присвячено дисертаційне дослідження А.М. Байдусі Мохаммеда Кримінальна відповідальність за шахрайство за законодавством Єгипту, Йорданії, України (порівняльно-правове дослідження).

Незважаючи на це, продовжуються і фундаментальні дослідження проблем кримінальної відповідальності за шахрайство. Насамперед, слід згадати про затверджену О.В. Кришевич тему дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук: Шахрайство як інститут кримінального права: теоретичні і практичні засади. Очевидно, що в межах цього дослідження і повинно відбутися ґрунтовне комплексне узагальнення існуючих напрацювань проблем кримінальної відповідальності за шахрайство, проте не слід у цьому контексті забувати і про супутні питання кримінальної відповідальності за цей злочин. В пергу чергу йдеться про аналіз юридико-психологічної характеристики цього злочину, яка на наш погляд, також повинна знайти належне вивчення в юридичні науці.

Очевидно, що значимим, у цьому контексті, є дисертаційне дослідження О.В. Кравченко Психологічні особливості шахрайства, яке деякою мірою вивчає окреслені питання, утім присвячено не стільки юридико-психологічним питанням

шахрайства як злочину, скільки психологічному аналізу злочинної поведінки відповідного типу (шахрайства). Таким чином слід стверджувати про необхідність проведення поглибленого вивчення саме юридико-психологічної характеристики шахрайства як злочинного посягання.

Отже, з'ясувавши стан сучасних досліджень з питань кримінальної відповідальності за шахрайство, можемо констатувати наявність широкого спектру таких досліджень, їх всебічність, комплексність та послідовність. Однак, разом із цим слід звернути увагу і на необхідність проведення окремого комплексного монографічного дослідження питань юридико-психологічної характеристики шахрайства.